

תורה אור • פרשת ויצא • מאמר 1

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי' לי...

”ואשוב בשלום אל בית אבי”

ירידתו של יעקב לחרן היא ירידתו של האור האלוקי אל עולם שנראה נפרד מה'; באמצעות העלאת ה"אבנים" שלו — אותיות הבריאה — והמשכת החכמה העליונה אל התורה והמצוות, החושך הזה נהפך לאור. בכך מתגלה בעתיד תענוג גדול כל כך, שאפילו שם הוי' ייחשב כאלקים בלבד ביחס אליו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/torah-ohr/vayeitzei/1/

הנקודה

ירידתו של יעקב לחרן היא ירידתו של האור האלוקי אל עולם שנראה נפרד מהי; באמצעות העלאת ה"אבנים" שלו – אותיות הבריאה – והמשכת החכמה העליונה אל התורה והמצוות, החושך הזה נהפך לאור. בכך מתגלה בעתיד תענוג גדול כל כך, שאפילו שם הוי' ייחשב כאלקים בלבד ביחס אליו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל כיצד אכן המצבה של יעקב קשורה לשם הוי', ומדוע בפסוק מצטרף שם עצם בנקבה לפועל בזכר. יעקב הוא יו"ד עקב: הוא מוריד את החכמה העליונה, היו"ד, עד למדרגה הנמוכה ביותר – חרן, שבה הקול האלוקי נסתר והבריאה נחוות כנפרדת. האבנים שאסף הן אותיות הדיבור האלוקי המחיות את הבריאה; הוא העלה אותן לאות יו"ד אחת, והגביה אותן אל החכמה ואף אל סובב כל עלמין. אחר כך העמיד את האבן כמצבה – הוי"ו – והמשיך את החכמה אל התורה והמצוות; הוא יצק עליה שמן, כדי שהחכמה העליונה תתגלה בדינים הגשמיים של התורה, יחד עם היראה של הר סיני. תכליתה של ירידה זו היא בירורו והפיכתו של החושך, במיוחד באמצעות תשובה, שכמו ציפור מדברת גורמת לה' תענוג משום שהיא כלתי צפויה. חרן נעשית אז רינה, שירה שמחה: תענוגו של יצחק, "צחוק", שיתגלה בעתיד. באמצעות שני סוגי שלום – עלייה וירידה – יתגלה תענוג זה; ביחס אליו יהיה שמה: הוי' כמו אלקים, והאבן, מלכות, תהיה לביתו.

מבנה

1	השאלות	¶11-2
מדוע האבן תלויה בכך שהוי' יהיה לאלקים, מדוע הפסוק מערב בין זכר לנקבה, ומהן האבנים הרבות.		
2	יעקב: היו"ד המגיעה לעקב	¶13-6
יעקב מוריד את החכמה העליונה מבאר שבע לחרן; הירידה יוצרת עולם של פירוד שהוא מבקש להעלותו.		
3	אבנים הן אותיות	¶17-9
אותיות בונות מילים כפי שאבנים בונות בתים, והן דוממות ביחס למה שהן נושאות; הבריאה חיה מן האותיות האלוקיות, ואפילו צבאות רבים מספור נבראים מאות אחת.		
4	אבנים רבות נעשות יו"ד אחת	¶10-12
צירופי האותיות יוצרים נבראים נפרדים; יעקב אוסף אותן אל היו"ד ומעלה אותן אל החכמה העליונה, שבה הכול אחד.		
5	המצבה והשמן	¶13-16
המצבה היא הוי"ו – החכמה הנמשכת אל התורה והמצוות; השמן הוא גילוייה שם עם יראת הר סיני. תחילה יש להעלות את האותיות אל סובב כל עלמין.		
6	בית אבי: צחוקו של יצחק	¶17-21
"אבי" הוא יצחק, הצחוק העתידי; תענוג נובע מחידוש, והפיכת החושך באמצעות תשובה הופכת את חרן לרינה.		

7	ההתגלות העתיידית	¶22-24
	כשתוסר הטומאה, הבריאה תעבור מיש לאין, ויתגלה התענוג האינסופי של היום השביעי.	
8	שלום, והוי' נעשה אלקים	¶25-29
	שלום מחבר בין הפכים; שני סוגי מגלים את התענוג שמעל להשתלשלות, שביחס אליו הוי' כמו אלקים, והאבן נעשית לביתו.	
9	סיכום	¶30
	סיכומו של אדמו"ר הזקן עצמו בשלוש נקודות, לצד הקבלה ליציאת מצרים ולחמץ ומצה.	

מושגים

יו"ד עקב (היו"ד והעקב) יו"ד עקב
הפירוש לשם יעקב כיו"ד של החכמה העליונה הנמשכת עד ל"עקב" — המדרגות הנמוכות ביותר של הבריאה.

אבנים כאותיות אבנים
בספר יצירה האותיות נקראות אבנים: הן בונות מילים כפי שאבנים בונות בתים, והן חסרות חיות ביחס למשמעות שהן נושאות. האבנים שאסף יעקב הן אותיות הדיבור האלוקי.

חרן ורינה
חרן, מלשון "גרונני ניחר", היא העולם שבו הקול האלוקי נסתר; כשהחושך נהפך, החי"ת שלה נעשית ה"א, וחרן נעשית רינה — שירה שמחה.

אתכפיא ואתהפכא אתכפיא ואתהפכא
הכנעת המדות הרעות והפיכת החושך לאור; זו תכלית הירידה ומקור התענוג העליון.

תענוג ויצחקתענוג, יצחק
פירוש השם יצחק הוא "יצחק": התענוג העליון שעבודת הבירור תגלה בעתיד, כמו התענוג שבדבר בלתי צפוי.

שני סוגי שלום
שני סוגי שלום בחי' שלום — העולם התחתון עולה, ושלום "לקרוב" — האלוקות יורדת אל התורה והמצוות; שלום מחבר בין הפכים.

הוי' ואלקים הוי' ואלקים
כמו שמש ומגן: אלקים מסתיר את הוי' כדי שעולם מוגבל יוכל להתקיים. בעתיד, ביחס לתענוג שמעל לשניהם, אפילו הוי' עצמו יהיה כמו אלקים.

השאלות

1 ושבתי בשלום^{1,2} אל בית אבי והיה הווי לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים³ כו'.

"ואשוב בשלום לבית אבי, והווי יהיה לי לאלקים; והאבן הזאת אשר שמתי מצבה תהיה בית אלקים" וכו'.

המאמר פותח בנדרו של יעקב בצאתו לחרן: אם ה' ישיב אותו בשלום, הווי יהיה לו לאלקים, והאבן שהקים כמצבה תהיה בית אלקים. הווי הוא שם ה' שמחיה את כל הדברים ונעלה מהם; אלקים הוא השם הקשור להסתר ולהגבלה.

וצריך להבין השייכות של האבן⁴ עם שם הווי שכשהווי יהיה לאלקים אז דוקא יהיה האבן בית אלקים כו'.

כעת צריך להבין את הקשר בין האבן לשם הווי: דווקא כאשר הווי יהיה אלקים, האבן תהיה בית אלקים וכו'.

השאלה הראשונה היא מה הקשר בין האבן לשם הווי. הפסוק תולה את הפיכתה של האבן ל"בית אלקים" בכך שהווי יהיה תחילה אלקים, אך הקשר בין הדברים אינו מובן.

גם צריך להבין כי לשון האבן הזאת הוא לשון נקיבה ומלת יהי הוא לשון זכר.

צריך גם להבין מדוע הביטוי "האבן הזאת" הוא בלשון נקבה, ואילו המילה "יהיה" היא בלשון זכר.

השאלה השנייה היא דקדוקית. בעברית "אבן" היא מילה בלשון נקבה, וגם "הזאת" מתאימה לה, אך הפועל שאחריה, "יהיה", הוא בלשון זכר. המאמר יראה שהאבן מייצגת את בחינת מלכות, המקבלת, שלעתיד לבוא תהיה כלי לגילוי נעלה יותר.

2 ולהבין את כל הנ"ל צריך להקדים ולבאר מ"ש לעיל מניה ויפגע במקום⁵ ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגוי וישם אותה מצבה⁶ כו'.

כדי להבין את כל האמור צריך להקדים ולבאר את מה שנכתב לפני כן: "ויפגע במקום... ויקח מאבני המקום וישם [אותן] מראשותיו" וכו', "וישם אותה מצבה" וכו'.

כדי לענות על השאלות, חוזר המאמר לפסוקים שלפני הנדר: יעקב הגיע אל "המקום", לקח כמה מאבניו והניח אותן ליד ראשו, ובבוקר הקים את האבן כמצבה.

וצריך להבין ענין האבנים מה הן. וגם מה שהיו תחלה אבנים הרבה כמ"ש ויקח מאבני המקום וגוי.

צריך להבין מה ענין האבנים, מה הן; וכן מדוע בתחילה היו אבנים רבות, ככתוב "ויקח מאבני המקום" וכו'.

כאן עולות שתי שאלות נוספות: מה מייצגות האבנים, ומדוע הפסוק מדבר תחילה על אבנים רבות, ואילו בהמשך נותרת רק אחת.

קטע 2 • 31-6

יעקב: היו"ד המגיעה לעקב

3 ויעקב עשה מהן אבן אחת כו'. אך הנה בריש הפרשה כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה⁷.

ויעקב עשה מהן אבן אחת וכו'. אך הנה בראש הפרשה כתוב: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"

המסורת המדרשית שלפיה האבנים הרבות נעשו לאחת מובאת כאן כידועה. לפני שהמאמר מסביר זאת, הוא חוזר לפסוק הראשון בפרשה, על מסעו של יעקב מבאר שבע לחרן.

פיי יעקב הוא בחיי יו"ד עקב⁸ שהוא בחיי המשכת חכמה עילאה שהוא בחיי יי למטה מטה גם בבחי' עקביים.

פירוש הדבר: יעקב הוא בחינת יו"ד עקב, כלומר המשכת חכמה עילאה, שהיא בחינת יו"ד, מטה-מטה, עד לבחינת העקביים.

השם יעקב נקרא כצירוף של יו"ד ועקב. היו"ד, האות הקטנה ביותר, מסמלת את חכמה, הנקודה הראשונה של החכמה האלוקית; תפקידו של יעקב הוא להמשיך חכמה זו עד ל"יעקב", למדרגה הנמוכה ביותר של המציאות.

4 וזהו ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה⁹ שבחי' יעקב הוא הממשיך מבחי' באר שבע שהוא למעלה מעלה איהו וחיוהי וגרמוהי חד עד השתלשלות למטה מטה למדרגה היותר תחתונה שהוא בחיי חרן וכאשר יבואר לקמן בעז"ה.

וזהו פירוש "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה": בחינת יעקב היא הממשיכה מבחינת באר שבע, שהיא למעלה מעלה, במקום שבו "איהו וחיוהי וגרמוהי חד", דרך השתלשלות, עד למטה מטה, למדרגה הנמוכה ביותר, שהיא בחינת חרן, כפי שיתבאר בהמשך בעזרת ה'.

באר שבע מסמלת את המדרגה הגבוהה ביותר, שבה, בלשון תיקוני זוהר, ה' כוחות החיים שלו וכליו הם אחד, ואין שום נפרדות. חרן מסמלת את המדרגה הנמוכה ביותר בהשתלשלות העולמות. מסעו של יעקב ביניהן הוא המשכת האור האלוקי מראשית ההשתלשלות ועד סופה; המאמר מבטיח להסביר בהמשך את עניינה של חרן (פסוק 20).

5 וכמ"ש צוה ישועות יעקב.¹⁰ ישועות הם ש"ע נהורין עילאין^{11,12,13} ובחי' יעקב מחבר וממשיך אותן למטה בבחי' עקביים ג"כ.

וכמו שכתוב: "צוה ישועות יעקב". ישועות הן ש"ע נהורין עילאין, ובחינת יעקב מחברת אותן וממשיכה אותן למטה, גם בבחינת עקביים.

פסוק בתהילים מבקש מה' "לצוות את ישועות יעקב". המילה "ישועות" נדרשת כאילו היא כוללת את האותיות ש"ן ועי"ן, שערכן בגימטריה 370, כמניין האורות העליונים הנזכרים בזוהר; תפקידו של יעקב הוא לחבר את האורות הללו ולהמשיכם עד ל"עקביים" הנמוכים ביותר.

וגם ישועות הוא מלשון שעה כמ"ש וישע ה' אל הבל¹⁴ וגוי שהוא בחי' ירידת והמשכת אורו ית' למטה מטה כו'.

"ישועות" היא גם מלשון "שעה", כמו שכתוב "וישע ה' אל הבל" וכו'; זהו עניין ירידת אורו יתברך והמשכתו למטה מטה וכו'.

פירוש נוסף: "ישועות" קשורה למילה "וישע", כלומר פנה אל, כמו בפסוק על פניית ה' אל מנחתו של הבל. כך או כך, המילה מתארת את ירידת אורו של ה' אל מה שנמצא למטה.

אך בהשתלשלות אור ה' כ"כ בצמצומים רבים עד שבא גם למטה בבחי' חרן נעשה עלמא דפרודא לגמרי וכמ"ש ונהר יוצא מעדן¹⁵ שהוא בחי' חכמה עילאה להשקות את הגן כו'.

אולם כאשר אור ה' נמשך בירידתו באמצעות צמצומים רבים כל כך, עד שהוא מגיע גם למטה, לבחינת חרן, נעשה העולם עולם של נפרדות מוחלטת. על כך נאמר: "ונהר יוצא מעדן", שהיא בחינת חכמה עילאה, "להשקות את הגן" וכו'.

הבעיה היא שכשהאור יורד כל כך, דרך צמצומים רבים, עד שהוא מגיע ל"חרן", נוצרת מציאות של נפרדות, שבה הדברים נתפסים כמנותקים מה'. הפסוק על הנהר היוצא מעדן מובא כדי להמחיש זאת: עדן היא חכמה עילאה, והנהר יורד ממנה להשקות את הגן.

6 ומשם יפרד¹⁶ שכשנמשך משם בהשתלשלות רבות וצמצומים רבים נעשים בחי' נפרדים בתכלית. ויעקב אע"ה רצה להעלותם למעלה מעלה שיהי' גם למטה בחי' יחוד וביטול ממש כמו שהוא למעלה חיוהי וגרמוהי חד כו'.¹⁷

"ומשם יפרד": כאשר הוא נמשך משם דרך השתלשלויות רבות וצמצומים רבים, נעשות ממנו בחינות נפרדות לחלוטין. יעקב אבינו, עליו השלום, רצה להעלותן למעלה מעלה, כדי שגם למטה תהיה אחדות וביטול ממש, כמו למעלה, שם "חיוהי וגרמוהי חד" וכו'.

הפסוק ממשיך: "ומשם יפרד". לאחר שלבים רבים של ירידה וצמצום, האור יוצר נבראים הנראים נפרדים לחלוטין. יעקב רצה להעלות אותם בחזרה, כדי שגם למטה תהיה אחדות וביטול כמו למעלה, שם כוחותיו וכליו של ה' הם אחד איתו.

קטע 3 • 79-9

אבנים הן אותיות

7 ולזאת נאמר ויקח מאבני המקום כו'. כי הנה נודע שאבנים נקראו אותיות וכמ"ש בס"י שני אבנים¹⁸ בונות שתי בתים שלש אבנים בונות ששה בתים כו'.

לכן נאמר: "ויקח מאבני המקום" וכו'. ידוע שהאותיות נקראות "אבנים", כמו שנאמר בספר יצירה: "שתי אבנים בונות שני בתים, שלוש אבנים בונות שישה בתים" וכו'.

לכן הפסוק אומר שיעקב לקח "אבנים": בקבלה האותיות נקראות אבנים. ספר יצירה מונה את צירופי האותיות כבתים הנבנים מאבנים: שתי אותיות יוצרות שני צירופים, ושלוש — שישה.

להיות כמו שמאבנים הרבה נעשה בית אחד שיכולים לדור בתוכו כמו"כ מאותיות הרבה נעשו תיבות שבהם התלבשו השכל וגם

כשם שמאבנים רבות נבנה בית אחד שאפשר לגור בו, כך מאותיות רבות נוצרות מילים, שהשכל מתלבש בהן; וכן גם

הדמיון הראשון: מאבנים רבות נבנה בית אחד שאפשר לגור בו, ומאותיות רבות נוצרות מילים שבתוכן שוכן רעיון

כמו שהאבנים הם בחי' דומם שהוא מדרגה היותר תחתונה מכל הדי' יסודות דצח"מ כמו כן האותיות לגבי השכל המלוכש בהם הם בחי' דומם בתכלי' שאינם מערך השכל כלל.

כשם שהאבנים הן בבחינת דומם, שהיא המדרגה הנמוכה ביותר מבין ארבעת היסודות: דומם, צומח, חי ומדבר, כך גם האותיות, ביחס לשכל המתלבש בהן, הן בבחינת דומם לגמרי, משום שאין להן כל ערך ביחס לשכל

הדמיון השני: האבן היא "דומם", הנמוך מבין ארבע הקטגוריות של הבריאה: דומם, צומח, חי ואדם. גם האותיות חסרות חיות ביחס לרעיון שהן נושאות; אין בהן מן השכל עצמו

נמצא מובן מכל הנ"ל שאבנים נקראו אותיות וכמו"כ הוא למעלה. דהנה כתיב בדבר ה' שמים נעשו¹⁹ כו'.

מכל האמור מובן שהאותיות נקראות אבנים. וכך הוא גם למעלה, שהרי נאמר: "בדבר ה' שמים נעשו" וכו'

לכן מתאים לקרוא לאותיות אבנים, וכך גם למעלה: השמים נעשו "בדבר ה'", כלומר, באמצעות אותיות אלוקיות

8 וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים.²⁰ פי' שחיות כל העולמות שהם עולמות עד אין קץ וכמ"ש היש מספר לגדודיו.²¹

וכמו שנאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים". פירוש הדבר, שחיותם של כל העולמות — שהם עולמות עד אין קץ, כמו שנאמר: — "היש מספר לגדודיו"

הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים" מלמד שאינספור העולמות, שמספרם כצבאות ה' בדברי איוב, שואבים כולם את חיותם ממקור אחד

הנה עכ"ז מקור ושרש חיותם אינו אלא מבחי' מלכותו שהוא בחי' דבר ה' כו' המחיה ומהוה אותם מאין ליש תמיד. להיות שהם נבראים בע"ג שיש גבול להשגתן ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'.

ובכל זאת, מקור ושרש חיותם אינם אלא מבחינת מלכותו, שהיא בחינת דבר ה' וכו', המחיה ומהוה אותם תמיד מאין ליש. זאת משום שהם נבראים מוגבלים, שגם להשגתם יש גבול, וכמאמר: "מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה" וכו'

מקור זה הוא מלכות בלבד, מלכות ה' — דבר ה', שמחיה את העולמות ומהוה אותם תמיד מאין. הם יכולים לקבל חיות רק מבחינה זו, מפני שהם מוגבלים, כפי שממחיש מאמר חז"ל על המרחק מן הארץ לרקיע

9 ואינם כלל בערך לגבי אור ה' שהוא בבחי' א"ס המתגלה בעולמות עליונים. ולזאת אין יכולים לקבל

חיותם

ואין להם כל ערך ביחס לאור ה', שהוא בבחינת אין סוף ומתגלה בעולמות העליונים. לכן אין הם יכולים לקבל ממנו את חיותם

העולמות הנבראים אינם בערך לאורו האין־סופי של ה' כפי שהוא מאיר בעולמות העליונים, ולכן אינם יכולים לקבל ממנו את חיותם ישירות.

רק מבחי' דבר ה' שהם אותיות שנבראו בהם שמים וארץ כו' שהם בחי' דומם לגבי אור א"ס ב"ה

אלא מבחינת דבר ה', שהן האותיות שבהן נבראו שמים וארץ וכו', והן בבחינת דומם ביחס לאור אין סוף ברוך הוא.

הם מקבלים את חיותם רק באמצעות הדיבור האלוקי, האותיות שבהן נבראו שמים וארץ; אותיות אלה הן כאבן דוממת ביחס לאור אין סוף.

וכמ"ש קדוש ה' צבאות וכמארז"ל²² אות הוא בצבאות שלו^{23,24} ואף שהם אלף אלפין כמ"ש אלף

אלפין ישמשונה²⁵ ורבו רבבן קדמוהי וגוי' וכמ"ש היש מספר לגדודיו.²⁶

וכמו שנאמר: "קדוש ה' צבאות", וכמאמר חז"ל: "אות הוא בצבאות שלו". ואף שהם אלף אלפים, כמו שנאמר: "אלף אלפים חז"ל דורשים את השם "ה' צבאות" כאילו נאמר "אות הוא בצבאות שלו"; "אות" פירושה גם סימן וגם אות. אף שהצבאות רבים מאוד, כמתואר בספר דניאל, המשתמע הוא שכולם מקבלים את חיותם מאות אחת.

עכ"ז מאחר שהם בעלי גבול חיותם אינו אלא מבחי' אות א' בלבד שהוא בחי' דומם לגמרי לגבי שם

הוי' שהוא בבחי' א"ס כו' כנ"ל.²⁷

ובכל זאת, מאחר שהם בעלי גבול, חיותם היא מבחינת אות אחת בלבד, שהיא בבחינת דומם לגמרי ביחס לשם הוי', שהוא בבחינת אין סוף וכו', כנזכר לעיל.

מכיוון שהצבאות מוגבלים, חיותם באה מאות אחת בלבד, שהיא דוממת ביחס לשם הוי', האין־סופי.

קטע 4 • 101-12

אבנים רבות נעשות יו"ד אחת

10 והנה השתלשלות כל העולמות ברבוי רבבות מדרגות תלוי הכל לפי אופן צירופי האותיות²⁸

שבבחינת דבר ה' להתהוות נבראים פרטיים בעלי גבול ונפרדים כו'.

השתלשלות כל העולמות, על רבבות מדרגותיה, תלויה כולה באופן צירופי האותיות שבבחינת דבר ה', שבאמצעותם מתהווים נבראים פרטיים, מוגבלים ונפרדים וכו'.

כל נברא בפני עצמו, בכל מדרגה, נוצר מצירוף מסוים של אותיות אלויות; אופן סידור האותיות קובע מה יתהווה.

ויעקב אע"ה רצה להעלותם למעלה. לזאת ויקח מאבני המקום²⁹ שהם אותיות הרבה ועשה מהן אבן אחת

ויעקב אבינו עליו השלום רצה להעלותם למעלה. לכן "ויקח מאבני המקום" — שהן אותיות רבות — ועשה מהן אבן אחת
יעקב רצה להעלות את הנבראים הללו למעלה, ולכן "לקח מאבני המקום", כלומר, מן האותיות הרבות, ועשה מהן אחת

שהוא אות היו"ד שזהו וישם מראשותיו כו' שכמו שלמטה באדם יש שכל ומדות והאותיות הם המלבישים לבחיי שכל ומדות שמתלבשים בהם.

שהיא האות יו"ד; זהו "וישם מראשותיו" וכו'. שכן, כשם שלמטה, אצל האדם, יש שכל ומדות, והאותיות הן הלבוש לשכל ולמדות המתלבשים בהן,

האבן האחת היא האות יו"ד, והיא מונחת "מראשותיו", במקום השכל. המאמר מסביר זאת באמצעות האדם: יש בו שכל ורגשות, והאותיות, כלומר המילים, הן הלבוש להם

כמו"כ למעלה יש בחי' חב"ד וז"ת רק שם הוא חכים ולא בחכמה ידיעא מבין ולא בבינה ידיעא ולא מכל מדות אליו ששם הוא בחי' יחוד ובטול בתכלית.

כך גם למעלה יש בחינת חב"ד וז"ת, אלא ששם הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, מבין ולא בבינה ידיעא, ולא מכל מדות אליו; שם הם באחדות ובביטול מוחלטים

גם למעלה יש שכל — חכמה, בינה ודעת — ושבע ספירות תחתונות, אך שם הן מאוחדות לגמרי עם ה'. כפי שנאמר בתפילת אליהו בתיקוני זוהר, הוא חכם, אך לא בחכמה שאפשר לדעת

11 וכמ"ש לך ה' הגדולה כו' וחיוהי וגרמוהי חד כו'. ובחי' דבר ה' הם האותיות שבהם מתלבשים חב"ד ומדות שהם ע"ס עליונות.

וכמו שנאמר: "לך ה' הגדולה" וכו', ו"וחיוהי וגרמוהי חד" וכו'. בחינת דבר ה' היא האותיות, שבהן מתלבשים חב"ד והמדות, שהן עשר הספירות העליונות

הפסוק "לך ה' הגדולה..." מונה את הספירות, והאמירה מן זוהר מוסיפה שהן אחד עמו. דבר ה' הוא האותיות, ובהן מתלבשות עשר הספירות העליונות

ובחי' אות היו"ד שהיא נקודה קטנה מרמז על היות שבו מתלבש בחי' חכמה שהוא בחי' אין ובטול בתכלית.³⁰

ובחינת אות יו"ד, שהיא נקודה קטנה, רומזת לכך שמתלבשת בה בחינת חכמה, שהיא בחינת אין וביטול מוחלט

היו"ד אינה אלא נקודה. קטנותה מתאימה לחכמה, הנקראת "אין": הבוק החכמה הראשון, לפני שהוא מקבל צורה כלשהי, מצב של ביטול מוחלט

12 ואות ההי"א³¹ שהיא בחי' התפשטות אורך ורוחב מרמז על שהוא בחי' לבוש בינה וכו'.

והאות ה"א, שהיא בבחינת התפשטות לאורך ולרוחב, רומזת לכך שהיא לבוש לבחינת בינה וכו'.

הה"א רחבה ומתפשטת לאורך ולרוחב, ולכן היא מתאימה לבינה, שבה נקודת החכמה מתרחבת ומתפתחת

וכמו"כ שאר האותיות שבהם מתלבשים בחי' מדות העליונות. וזהו שיעקב עשה מכל האבנים אבן אחת שהוא אות היו"ד להעלותן לבחי' חכמה עילאה.

וכך גם בשאר האותיות, שבהן מתלבשות בחינות המדות העליונות. וזהו שיעקב עשה מכל האבנים אבן אחת, שהיא אות יו"ד, כדי להעלותן לבחינת חכמה עילאה.

האותיות האחרות מלבישות את המדות. איסוף כל האבנים ליו"ד אחת פירושו העלאת כל האותיות לחכמה עילאה, שבה הן בטלות לפני ה'

קטע 5 • 131-16

המצבה והשמן**13 ואזי אח"כ וישם אותה מצבה³² הוא בחי' אות הוא"ו שעשה והמשיך מבחי' י' לבחי' ו' להיות התלבשות**

בחי' חכמה עילאה למטה בבחי' תומ"צ וכנודע תמונת אות הוא"ו שעל ראשו נקודת היו"ד³³

ואחר כך, "וישם אותה מצבה" — זו בחינת האות ו': הוא עשה והמשיך [אותה] מבחינת י' לבחינת ו', כדי שחכמה עילאה, תתלבש למטה בתורה ומצוות. כידוע, בצורת האות ו' יש נקודה של י' בראשה,

אחרי העלייה באה הירידה. הצבת האבן כמצבה זקופה היא בחינת ו', קו אנכי: יעקב המשיך את ה" כלפי מטה והפך אותה לו', כדי שחכמה עילאה תתלבש בתורה ומצוות למטה. בראש הו' יש נקודה הדומה ליי

ואח"כ הולך ומתמשך למטה כמו כן אורייתא מחכמה עילאה נפקת ונמשך ומתפשט למטה בדברים גשמיים כו'.

ואחר כך היא הולכת ונמשכת למטה. כך גם "אורייתא מחכמה עילאה נפקת" — התורה יוצאת מחכמה עילאה, נמשכת ומתפשטת למטה בדברים גשמיים וכו'.

קו הו' נמשך אחר כך כלפי מטה. כך גם התורה, שעליה נאמר בזהר "אורייתא מחכמה עילאה נפקת", יוצאת מחכמה עילאה, יורדת ומתלבשת בעניינים גשמיים.

14 וזהו ויצוק שמן על ראשה³⁴ פיי שמן הוא בחי' חכמה עילאה³⁵ וכמ"ש שמן משחת קדש.³⁶

וזהו "ויצוק שמן על ראשה". פירוש: שמן הוא בחינת חכמה עילאה, ככתוב: "שמן משחת קודש"

יציקת השמן על המצבה היא השלב הבא. השמן מסמל חכמה עילאה; הפסוק "שמן משחת קודש" מובא כדי להראות שהשמן מסמל קדושה. הנמשכת מלמעלה

להיות גילוי בחי חכמה עילאה ממש למטה בבחי מצבה הנ"ל שהוא בחי תורה ומצות שמלובשים למטה בדברים גשמיים המחליף פרה בחמור כו' כשר פסול כו' עכ"ז יהיה בהם גילוי בחי חכמה עילאה ממש כמו שהוא למעלה.

כדי שחכמה עילאה עצמה תתגלה למטה, בבחינת המצבה הנזכרת לעיל, שהיא בחינת תורה ומצוות המתלבשות למטה בדברים גשמיים — "המחליף פרה בחמור" וכו', "כשר" ו"פסול" וכו'; ואף על פי כן, תתגלה בהן חכמה עילאה עצמה, כפי שהיא למעלה.

המטרה היא שחכמה עילאה עצמה תתגלה במצבה, כלומר בתורה ובמצוות, אף שהן עוסקות בעניינים גשמיים: דינים על החלפת פרה בחמור, ועל מה שכשר ומה שפסול. גם שם אמורה החכמה האלוקית להתגלות כפי שהיא למעלה.

15 וכמארז"ל מה להלן באימה וביראה³⁷ אף כאן באימה וביראה. פ"י מה להלן בשעת מתן תורה על הר סיני שהיו באימה וביראה שאז הי' בחי גילוי בתכלית ששמעו מפי עצמות המאציל אנכי ה' אלקיך כו'.

וכמאמר רבותינו ז"ל: "מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה וביראה". פירוש: "מה להלן" — בשעת מתן תורה על הר סיני, היו באימה וביראה, שכן אז הייתה התגלות בתכלית השלמות, והם שמעו מפי עצמות המאציל: "אנכי ה' אלקיך" וכו'.

חז"ל לימדו שיש ללמוד תורה באימה וביראה, כשם שהיה במעמד הר סיני. בסיני הייתה התגלות מלאה: בני ישראל שמעו "אנכי ה' אלקיך" מפי עצמותו של ה', ולכן התמלאו יראה.

אף כאן היינו אף כמו שהתורה מלובשת למטה בדברים גשמיים יהי ע"י גילוי חכמה עילאה ממש כמו שהי' אז וכמ"ש ואשים דברי בפיך³⁸ כו'.³⁹

"אף כאן" — כלומר, גם כאשר התורה מתלבשת למטה בדברים גשמיים, יהיה הדבר באמצעות גילוי חכמה עילאה עצמה, כפי שהיה אז, ככתוב: "ואשים דברי בפיך" וכו'.

"אף כאן" פירושו שגם עכשיו, כשהתורה מתלבשת בעניינים גשמיים, צריכה להיות בה אותה התגלות של חכמה עילאה שהייתה אז. הפסוק "ואשים דברי בפיך" מבטא זאת: דברי ה' עצמם נמצאים בפיו של מי שלומד תורה.

16 ולהיות גילוי כזה למטה הוצרך יעקב מתחלה להעלות למעלה מעלה לבחי סוכ"ע. וכמ"ש וירימה מצבה⁴⁰ להיות כי נעוץ סופן בתחלתן ועי"ז נעוץ תחלתן בסופן כו' שמדרגה היותר גבוה יותר יכולה לירד ולהתפשט מטה מטה כידוע:⁴¹

וכדי שתהיה התגלות כזאת למטה, היה יעקב צריך תחילה להעלות למעלה מעלה, לבחינת סוכב כל עלמין. ככתוב: "וירימה מצבה", שהרי "נעוץ סופן בתחלתן", ועל ידי כך "נעוץ תחלתן בסופן" וכו'; שכן ככל שמדרגה גבוהה יותר, כך היא יכולה לרדת ולהתפשט למטה יותר, כידוע.

כדי להוריד התגלות כזאת למטה, יעקב היה צריך תחילה להעלות את האותיות לבחינת סוכב כל עלמין, האור שלמעלה מכל העולמות, כפי שנאמר בהמשך הפסוק: "וירימה מצבה". העיקרון, מספר יצירה, הוא שהסוף נעוץ בהתחלה: הנמוך ביותר מושרש בגבוה ביותר, וככל שהמדרגה גבוהה יותר, כך היא יכולה להגיע רחוק יותר למטה.

קטע 6 • ו'17-21

בית אבי: צחוקו של יצחק

17 וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי והי' הוי' לי לאלקים. שכל זה יהיה עיי' העלאות והמשכות שממטה

למעלה ומלמעלה למטה שהוא בחי' וישם מראשתיו כו'

וזהו "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי' לי לאלקים". כל זה יהיה באמצעות העלאות והמשכות, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, שהיא בחינת "וישם מראשתיו" וכו'.

כעת המאמר חוזר אל הנדר. כל מה שתואר עד כה — העלאות האותיות והמשכות למטה — שייך אליו: "וישם מראשתיו" היא העלייה מלמטה למעלה.

ואח"כ ויצק עליה שמן כו' כנ"ל כי הנה אבי⁴² קאי על יצחק וכמ"ש כי אתה אבינו⁴³ שלע"ל יאמרו על יצחק כי אתה אבינו כו'.

ואחר כך "ויצק עליה שמן" וכו', כנזכר לעיל. שכן "אבי" מכוון ליצחק, ככתוב: "כי אתה אבינו", ולעתיד לבוא יאמרו על יצחק: "כי אתה אבינו" וכו'.

"ציקת השמן היא ההמשכה מלמעלה למטה. "אבי" פירושו יצחק: הגמרא מספרת שבעתיד יאמרו בני ישראל ליצחק, בלשון הפסוק בישעיהו, "כי אתה אבינו".

18 והנה יצחק הוא מלשון צחוק ותענוג וכמ"ש צחק עשה לי⁴⁴ כו' כל השמע יצחק לי

.והנה יצחק הוא מלשון צחוק ותענוג, ככתוב: "צחוק עשה ליי" וכו', "כל השומע יצחק ליי"

.השם יצחק נגזר מן המילה צחוק, כפי שאמרה שרה בלידתו: "צחוק עשה ליי"; כל השומע יצחק לי. הצחוק מבטא תענוג

והוא לשון עתיד שיתגלה בחי' התענוג העליון⁴⁵ שלמעלה והוא עיי' בחי' הבירורי שלמטה בבחי' אתכפא ואתהפכא מחשוכא לנהורא עיי' העלאות והמשכות כנ"ל.

וזהו לשון עתיד: שתתגלה בחינת התענוג העליון שלמעלה. הדבר יהיה באמצעות בירורי הדברים שלמטה — בדרך של אתכפא ואתהפכא, הפיכת החושך לאור — על ידי העלאות וההמשכות שנוכרו לעיל.

יצחק הוא גם פועל בלשון עתיד: "הוא יצחק". לכן הוא רומז לתענוג העליון שיתגלה בעתיד, בעקבות עבודת בירור העולם למטה: הכנעת הרע והפיכת החושך לאור.

19 וכמו התענוג והצחוק שלמטה שאינו אלא מאיזו שינוי והתחדשות כמו למשל צפור המדברת⁴⁶ וכדומה שאין דרכה וטבעה לדבר משא"כ מאדם המדבר אין מקבלים תענוג כלל לפי שדרכו בתמידות לדבר. וכמו"כ ממש למעלה.

כמו התענוג והצחוק למטה, שאינם באים אלא משינוי ומחידוש כלשהו. למשל, ציפור מדברת וכדומה, שאין דרכה וטבעה לדבר; לעומת זאת, מאדם המדבר אין מקבלים תענוג כלל, שכן דרכו לדבר תמיד. וכך ממש גם למעלה.

התענוג בא מדבר חדש. ציפור מדברת מעוררת בנו תענוג משום שאין זה טבעה לדבר; אדם המדבר אינו מעורר בנו תענוג, משום שזה רגיל אצלו. כך גם למעלה: מה שמענג את ה' הוא דבר בלתי צפוי.

הנה בחי' יעקב הוא י' עקב שהוא בחי' ירידת והשתלשלות אלקות עד למטה מטה גם בבחי' עקביי שהם עולמות הנפרדים לגמרי ובעלי גבול כו'.

והנה, בחינת יעקב היא י' עקב, כלומר, ירידת והשתלשלות האלקות עד למטה מטה, גם לבחינת עקביים, שהם עולמות נפרדים לגמרי ובעלי גבול וכו'.

יעקב, הי' המגיעה עד לעקב, הוא ירידת האלקות עד לעולמות הנמוכים ביותר, המוגבלים ונראים כנפרדים ממנו לגמרי.

20 וכמ"ש ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה⁴⁷ שנמשך ונשתלשל בהשתלשלות וצמצומים כ"כ להתהוות יש מאין בעלי גבול ועלמין דפרודי

כמו שכתוב: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה": [האלקות] נמשכה וירדה בהשתלשלות וצמצומים כה רבים, עד שנבראו בעלי גבול ועולמות של פירוד, יש מאין,

מסעו של יעקב לחרן מתפרש שוב כירידת האלקות, באמצעות צמצומים רבים כל כך, עד שנבראים יש מאין עולמות מוגבלים ונפרדים.

שהם בחי' נבראי נפרדים שהם בחי' יש ונפרד בפ"ע שנק' חר"ן והוא מלשון נחר גרוני^{48, 49} כו'.

שהם נבראים נפרדים, בחינת יש ונפרד בפני עצמו; זהו הנקרא חרן, מלשון "נחר גרוני" וכו'.

הנבראים הנפרדים הללו, החשים שהם קיימים בפני עצמם, נקראים חרן; המאמר קושר את המילה חרן למילה "נחר" שבפסוק "נחר גרוני"

והיינו שהחיות אלקות הנמשך ומתלבש בהם שנק' בחי' גרון שהוא קול כנודע⁵⁰ מכוסה ומוסתר בהם לגמרי עד

כלומר, החיות האלקית הנמשכת ומתלבשת בהם, הנקראת בחינת גרון, שהוא קול כידוע, מכוסה ומוסתרת בהם לגמרי, עד

החיות האלקית שנבראים נקראת "גרון", משום שהגרון מפיך קול — הדיבור האלקי שבורא אותם. בעולמות האלה אותו קול מכוסה ומוסתר לגמרי.

שהם עלמין דפרודי וחשך לגמרי כאלו הם יש ונפרד בפ"ע ואזי נקי חרן לשון נחר גרוני כו'. וכמ"ש נאלמתי דומיה⁵¹ כו'.

שהם עולמות של פירוד וחושך גמור, כאילו הם יש ונפרד בפני עצמו; ואז נקרא חרן, מלשון "נחר גרוני" וכו'. וכמו שכתוב: "נאלמתי דומיה" וכו'.

כך נעשים העולמות נפרדים וחשוכים, כאילו הם מתקיימים בפני עצמם. זהו "גרן נחר", וכן שתיקת הפסוק "נאלמתי דומיה": הקול האלקי אינו נשמע.

21 והנה תכלית המכוון בירידת והשתלשלות אור ה' כ"כ למקום חשך ועלמין דפרודי. היינו בכדי שיהי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא כו'

והנה, התכלית של ירידת והשתלשלות אור ה' במידה רבה כל כך, אל מקום של חושך ועולמות של פירוד, היא שתהיה אתכפיא ואתהפכא — הפיכת החושך לאור וכו'.

מדוע ירד אור ה' עמוק כל כך, אל תוך החושך והפירוד? כדי שאפשר יהיה להכניע את החושך ולהפוך אותו לאור — אתכפיא ואתהפכא.

להפוך את כל המדות רעות שהם האהבה ורשפי אש של הבל' עולם או הכעס כו'

, להפוך את כל המדות הרעות, שהן האהבה והשלחות של אש להבל' העולם, או הכעס וכו'.

אצל האדם פירוש הדבר הוא הפיכת הרגשות הרעים: אהבה בוערת להבל' העולם, כעס וכדומה.

להפכם שיהיו רק לה' לבדו ולהיות בבחי' בטול הרצון לה' לבד ולא בבחי' יש ונפרד בפ"ע כו'.

. ולהפוך אותן כך שיהיו לה' לבדו, ושיהיו בבחינת ביטול הרצון לה' בלבד, ולא בבחינת יש ונפרד בפני עצמו וכו'.

יש להפוך אותן כך שיהיו מכוונות לה' בלבד, וכך שהאדם יוותר על רצונו בפני ה', במקום לחוש את עצמו כישות נפרדת.

ונקי' בחי' זאת תשובה שהוא בחילא יתיר כו' דהיינו המדות רעות שהם ברשפי אש להפכם ולהשיכם לה' לבד כנ"ל

ובחינה זו נקראת תשובה, שהיא בחילא יתיר וכו', כלומר, לקחת את המדות הרעות שהן בשלהבות אש, להפוך אותן ולהשיבן לה' לבדו, כנ"ל.

הפיכה זו נקראת תשובה, הפועלת "בחיילא יתיר", בכוח גדול יותר: לוקחים את אש הרגשות הרעים עצמם ומפנים אותה בחזרה אל ה'.

(וזהו במקום שבעלי תשובה עומדין⁵² צדיקי' גמורים אין יכולים לעמוד). ועי"ז נעשה תענוג גדול למעלה והוא מבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שלמטה.

ועל ידי כך נעשה למעלה תענוג גדול, והוא נובע (וזהו "במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד") מבחינת אתכפיא ואתהפכא — הפיכת החושך לאור למטה.

לכן בעלי תשובה עומדים במקום שגם צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בו. והפיכה זו מביאה תענוג גדול למעלה.

וזהו יפה שעה אחת בתשובה^{53, 54} כוי להיות שע"י בחי' תשובה דוקא נעשה התענוג למעלה כ"כ שהוא ממש כמשל צפור המדברת כנ"ל

וזהו "יפה שעה אחת בתשובה" וכו': דווקא על ידי בחינת תשובה נעשה למעלה תענוג גדול כל כך, ממש כמו במשל הציפור; המדברת שנוכר לעיל

המשנה אומרת ששעה אחת של תשובה בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא. התשובה מביאה תענוג למעלה, בדומה לציפור המדברת: היא דבר בלתי צפוי.

ואזי נעשה מבחי' חר"ן רנ"ה וכנודע על ענין חמץ ומצה שמאות החי"ת של חמ"ץ נעשה ה"א כמ"ש בזהר פ' פנחס⁵⁵ ע"פ גער חי"ת קנה⁵⁶ כוי ונעשה בחי' מצה.

ואז מבחינת חרן נעשית רנה. וכידוע בענין חמץ ומצה, שהאות חי"ת של חמץ נעשית ה"א, כמו שכתוב בזהר פרשת פנחס על הפסוק "גער חית קנה" וכו', ונעשית בחינת מצה.

אז נעשית מחרן רנה: החי"ת הופכת לה"א. כך גם בחמץ ובמצה, הנבדלים באותיותיהם רק בחי"ת ובה"א; הוזהר מפרש "גער חית קנה" כגערה בחי"ת.

כמו"כ מחרן נעשה רנה כמ"ש באבוד רשעים רנה⁵⁷ שהוא בחי' התענוג שנעשה למעלה מבחי' אתכפיא ואתהפכא כנ"ל.⁵⁸

וכך גם מחרן נעשית רנה, כמו שכתוב: "באבוד רשעים רנה"; זו בחינת התענוג שנעשה למעלה מכוח האתכפיא ואתהפכא, כנ"ל.

הפסוק "באבוד רשעים רנה" מלמד שרנה באה כאשר הרע מתגבר ונעלם. רנה זו היא התענוג למעלה, הנובע מהכנעת החושך והפיכתו.

קטע 7 • 22-24

ההתגלות העתידית

22 והנה בחי' התענוג הזה יתגלה לעתיד דוקא שאז ואת רוח הטומאה אעביר⁵⁹ כוי שלא יהיה עוד בחי'

חשך ובירורי' כמו שהוא עתה בעליות וירידות אלא כמ"ש בחריש ובקציר תשבות⁶⁰ כמבואר במ"א.

והנה, תענוג זה יתגלה דווקא לעתיד, שאז "ואת רוח הטומאה אעביר" וכו', ולא יהיו עוד חושך ובירורים כפי שהם עכשיו, בעליות ובירידות; אלא יהיה כמו שכתוב: "בחריש ובקציר תשבות", כמבואר במקום אחר.

תענוג זה יתגלה בשלמות רק לעתיד, כשה' יעביר מן הארץ את רוח הטומאה. אז לא יהיה עוד חושך לבד ולא יהיו עליות וירידות; העבודה של "חריש וקציר", עבודת הבירורים, תיפסק, ותהיה מנוחה.

23 ויהיה בחיי גילוי אור ה' למטה בבחי' יחוד וביטול בתכלית כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים דאיהו וחייהו וגרמוהי חד כו' שעתה הוא מאין ליש כו' משא"כ לעתיד יהיה מיש לאין בבחי' ביטול ואתהפכא כו'.

ויהיה גילוי אור ה' למטה בבחינת אחדות וביטול גמורים, כפי שהוא למעלה בעולמות העליונים, ש"איהו וחייהו וגרמוהי חד" וכו'. שכן עכשיו הדבר הוא מאין ליש וכו', ואילו לעתיד יהיה מיש לאין, בבחינת ביטול ואתהפכא וכו'.

לעתיד יתגלה אור ה' למטה באחדות כמו זו הקיימת בעולמות העליונים. כעת הבריאה מתנהלת "מאין ליש", ונוצרים נבראים החשים שהם ממשיים בפני עצמם; אז היא תתנהל "מיש לאין", כאשר הבריאה תכיר בביטולה בפני ה' ותשתנה.

24 ואזי יתגלה בחיי ענג העליון שהוא בבחי' א"ס והוא בחיי יום הז' שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים שהוא בחיי גילוי ענג העליון כנודע שנעשה מהבירורים שלמטה בשיתא אלפי שנין כו'.

ואז יתגלה התענוג העליון, שהוא בבחינת אין סוף. זוהי בחינת היום השביעי, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", שהוא גילוי התענוג העליון, כידוע, הנוצר מן הבירורים למטה במשך ששת אלפי השנים וכו'.

אז יתגלה התענוג העליון, שהוא אין-סופי. זהו "היום השביעי", התקופה שכולה שבת ומנוחה; היא פרי עבודת הבירורים במשך ששת אלפי שנות העולם.

וזהו ושבתי כו' אל בית אבי⁶¹ שהוא בחיי חזרה והשבה של בחיי יעקב מבחי' חר"ן כנ"ל לבחי' רנה שנק' בית אבי שהוא בחיי יצחק שהוא בחיי הצחוק והתענוג העליון שיתגלה לעתיד מבחי' אתכפא ואתהפכא הנ"ל:

וזהו "ושבתי" וכו', "אל בית אבי": החזרה וההשבה של בחינת יעקב מבחינת חר"ן, כנ"ל, לבחינת רנה, הנקראת "בית אבי" — בחינת יצחק, שהיא הצחוק והתענוג העליון שיתגלו לעתיד מכוח האתכפא ואתהפכא הנ"ל.

וזהי חזרתו של יעקב "אל בית אבי": יציאה מחר"ן, שבו הקול האלקי מוסתר, אל הרנה, שירת התענוג — בחינת יצחק, הצחוק שיתגלה לעתיד.

קטע 8 • 251-29

שלום, והוי' נעשה אלקים

25 וזהו שיאמרו לעתיד על יצחק דוקא כי אתה אבינו להיות כי זהו תכלית המכוון בירידת והשתלשלות העולמות כדי שעי"ז יהיה צחוק ותענוג למעלה כנ"ל.

וזהו הטעם שבעתיד לבוא יאמרו דוקא על יצחק: "כי אתה אבינו", שכן זו התכלית הסופית של ירידת העולמות והשתלשלותם — שעל ידה יהיה למעלה צחוק ותענוג, כנוצר לעיל.

מדוע יקראו ישראל בעתיד דוקא ליצחק, מכל האבות, "אבינו"? מפני שכל מטרת ירידת העולמות היא הצחוק והתענוג שלמעלה, ויצחק הוא הצחוק הזה.

וזוהו ושבתי בשלום כו'. כי בחי' ענג הנ"ל שיתגלה לעתיד הוא דוקא ע"י בחי' העלאות והמשכות שהם בחי' הברורים למטה בבחי' אתכפייא ואתהפכא כנ"ל שנקרא בחי' שלום.

וזוהו [פירוש] "ושבתי בשלום" וכו'. כי התענוג הנזכר לעיל, שיתגלה לעתיד לבוא, בא דווקא באמצעות העלאות והמשכות, שהן הברורים למטה בדרך של אתכפייא ואתהפכא, כנזכר לעיל; וזה נקרא בחינת שלום.

כעת מתבארת המילה "בשלום". התענוג העתידי בא באמצעות שתי התנועות — העלאה והמשכה — כלומר, ברור העולם על ידי הכנעת הרע והפיכתו; חיבורן של שתי התנועות נקרא "שלום".

להיות כי שלום הוא המחבר שני הפכים וכמ"ש עושה שלום במרומיו.⁶² שמיכאל שר של מים⁶³ וגבריאל שר של אש כו'.

שהרי שלום הוא המחבר שני הפכים, וכמו שכתוב: "עושה שלום במרומיו", משום שמיכאל הוא שר של מים וגבריאל שר של אש. וכי.

שלום מאחד הפכים. הפסוק "עושה שלום במרומיו" מוסבר במדרש כך: מיכאל, מלאך המים, וגבריאל, מלאך האש, עומדים יחד בשמים, והי' עושה שלום ביניהם.

26 והנה כתיב שלום שלום לרחוק ולקרוב⁶⁴ והיינו ב' בחי' שלום⁶⁵ שלום מלמטה למעלה והיינו לרחוק שנעשה קרוב שהוא בחי' העלאה ממטה למעלה.

והנה כתוב: "שלום שלום לרחוק ולקרוב". כלומר, יש שתי בחינות של שלום: שלום מלמטה למעלה, היינו "לרחוק" שנעשה קרוב, שהיא בחינת העלאה מלמטה למעלה;

ישעיהו אומר "שלום שלום" פעמיים, ומכאן שיש שני סוגי שלום. הראשון הוא שלום "לרחוק": מי שרחוק — העולם התחתון — מתקרב ועולה מלמטה למעלה.

ושלום מלמעלה למטה היינו בחי' ירידת והמשכת אלקות למטה בבחי' תורה ומצות כמבואר לעיל במ"ש ויצק שמן כו'.

ושלום מלמעלה למטה, היינו בחינת ירידת והמשכת האלקות למטה באמצעות תורה ומצוות, כמבואר לעיל על הפסוק "ויצק שמן" וכו'.

השני הוא שלום "לקרוב": האלקות יורדת מלמעלה לתוך תורה ומצוות, כמו השמן שיעקב יצק על המצבה.

27 וע"י ב' בחי' שלום הנ"ל שהם בחי' אתהפכא מחשוכא לנהורא שלא יהיו בבחי' עלמין דפרודי רק בבחי' יחוד וביטול כמו שהוא למעלה בעולמות עליוני' ממש

ועל ידי שתי בחינות השלום הנזכרות לעיל, שהן בחינת אתהפכא מחשוכא לנהורא, העולמות לא יהיו עוד במצב של עלמין דפרודי, אלא במצב של יחוד וביטול, ממש כפי שהוא למעלה בעולמות העליונים

באמצעות שני סוגי השלום האלה החושך נהפך לאור, והעולמות התחתונים חדלים להיות עולמות של פירוד ונעשים מאוחדים עם ה', כפי שקורה בעולמות העליונים.

ואזי אשוב אל⁶⁶ בית אבי שיתגלה ממילא בחיי הענג העליון שהוא בבחי' א"ס ממש למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות במדרגות רבות מעלה ומטה וחשך ואור.

ואזי "אשוב אל בית אבי": התענוג העליון, שהוא ממש בבחינת אין סוף, למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות על מדרגותיה הרבות, מעלה ומטה, חושך ואור, יתגלה מאליו

ואזי "אשוב אל בית אבי": התענוג העליון יתגלה מאליו. הוא אין-סופי, למעלה מכל השתלשלות העולמות, על ההבחנות שבה — גבוה ונמוך, חושך ואור.

משא"כ לגבי עצמותו ומהותו ית' קטן וגדול שוים ממש בלי שינוי וכחשכה כאורה⁶⁷ ממש.

מה שאין כן ביחס לעצמותו ומהותו יתברך, קטן וגדול שווים ממש, בלי שינוי, ו"כחשכה כאורה" ממש

ביחס לעצמות ה' ההבחנות האלה אינן קיימות כלל: קטן וגדול שווים, וחושך הוא כאור, כפי שנאמר בתהילים

28 ואזי והיה הוי' לי לאלקים כוי'. כי הנה כתיב כי שמש ומגן⁶⁸ הוי' אלקים שכמו שהמגן הוא נרתק להשמש ומכסה ומסתיר על אור השמש כמו"כ

ואזי "והיה הוי' לי לאלקים" וכי'. כי הנה כתוב: "כי שמש ומגן הוי' אלקים". כשם שהמגן הוא נרתק לשמש, ומכסה ומסתיר את אור השמש, כך גם

כעת מתבאר הביטוי המרכזי בנדר: "הוי' יהיה לי לאלקים". בתהילים ה"שמש" מקבילה להוי' וה"מגן" לאלקים: כשם שהמגן מכסה את השמש ועוטף את אורה, כך גם

שם אלקים הוא בחי' נרתק לשם⁶⁹ הוי' ומכסה ומסתיר עליו להיות נבראים בעלי גבול ונפרדים בפ"ע משא"כ שם הוי' הוא בחי' המשכת אור ה' למטה כוי'.⁷⁰

שם אלקים הוא בחינת נרתק לשם הוי', מכסה ומסתיר עליו, כדי שיהיו נבראים בעלי גבול ונפרדים בפני עצמם; מה שאין כן שם הוי' הוא בחינת המשכת אור ה' למטה וכי'.

אלקים מסתיר את הוי', כדי שיוכלו להתקיים נבראים מוגבלים ונפרדים בלי להיות מוצפים באור. לעומתו, הוי' הוא המשכת אורו של ה'

29 והנה כ"ז הוא בבחי' השתלשלות מעלה ומטה וחשך ואור אבל לעתיד שיתגלה בחי' ענג העליון שהוא למעלה מעלה מבחי' ההשתלשלות והוא למעלה מעלה מבחי' שם⁷¹ הוי' ושם אלקים

והנה כל זה הוא בבחינת השתלשלות — מעלה ומטה, חושך ואור. אבל לעתיד לבוא, כאשר יתגלה התענוג העליון, שהוא למעלה מעלה מבחינת ההשתלשלות, ולמעלה מעלה משם הוי' ומשם אלקים

כל זה — שמש ומגן, גילוי והסתר — שייך להשתלשלות העולמות. התענוג העתידי נמצא למעלה מכל ההשתלשלות, ואף למעלה משמות הוי' ואלקים.

ואזי מה שעתה הוא בחי' שם הוי' יהיה אז בחי' אלקים לגבי בחי' ענג העליון הנ"ל

אזי מה שכעת הוא בחינת שם הוי' יהיה אז בחינת אלקים ביחס לתענוג העליון הנזכר לעיל

ביחס לתענוג הזה, אפילו הוי', שכיום הוא שם של גילוי, יהיה כמו אלקים — כיסוי בלבד. זהו פירוש "הוי' יהיה לי לאלקים"

ואזי והאבן הזאת אשר שמתי מצבה⁷² כנ"ל יהיה בית אלקים שיהיה בית וכלי לבחי' אלקים דלעתיד שהוא בחי' הוי' עתה.

ואזי "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה", כנזכר לעיל, "יהיה בית אלקים": היא תהיה בית וכלי לבחינת אלקים שלעתיד, שהיא בחינת הוי' כפי שהיא עכשיו.

האבן, המייצגת את הדרגה הנמוכה ביותר, תהיה אז "בית אלקים" — כלי למה שייקרא אז אלקים, שהוא הוי' כפי שהוא מוכר לנו כיום. בכך מתיישבת השאלה הראשונה: האבן נעשית בית כאשר הוי' נעשה "אלקים".

וכל אשר תתן לי הוא לשון עתיד היינו כל עליות שיהיו לעתיד הכל עשר אעשרנו לך בבחי' מעשר כנודע וד"ל:

"וכל אשר תתן לי" הוא בלשון עתיד, כלומר, כל העליות שיהיו לעתיד — את כולן "עשר אעשרנו לך", בבחינת מעשר, כידוע; וד"ל.

נדרו של יעקב מסתיים במילים "כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". "תתן" הוא בלשון עתיד: העליות האין־סופיות שיהיו לעתיד, גם הן יושבו לה' כמעשר. המאמר מסיים במילים "וד"ל" — ומספיק למבין.

קטע 9 • 301

סיכום

30 קיצור⁷³ (א) הנה יעקב המשיך היו"ד ח"ע לבחי' עקביי וזהו ענין יציאת יעקב מבאר שבע יסוד אי' לבחי' חרן כדי להעלות בירורי נוגה

קיצור. (א) יעקב המשיך את היו"ד, חכמה עילאה, לבחינת עקביים. וזהו ענין יציאת יעקב מבאר שבע, יסוד אימא, לבחינת חרן, כדי להעלות את בירורי נוגה;

סיכום בשלוש נקודות. (א) יעקב המשיך את היו"ד, חכמה עילאה, עד העקביים. באר שבע מזוהה עם יסוד אימא, הערוץ של בינה, ויעקב ירד. לחרן כדי להעלות את הניצוצות הכלואים בנוגה — התחום המעורב טוב ורע שאפשר לבררו.

והיינו מה שלקח מאבני המקום שהם בחי' אותיות דבר ה' המלוכשים בדצ"ח ועשה מהם אבן אחת הוא בחי' יו"ד שזהו וישם מראשותיו⁷⁴ (עי' זהר ח"א דע"ב ופ' ויצא קנ"א ופ' ויחי רל"א ובמ"ש ע"פ אבן ישראל)^{75,76}

היינו, שהוא לקח מאבני המקום, שהן אותיות דבר ה' המלוכשות בדומם, בצומח ובחי, ועשה מהן אבן אחת, שהיא בחינת יו"ד. וזהו "וישם מראשותיו" (עיין זוהר ח"א דע"ב ופ' ויצא קנ"א ופ' ויחי רל"א, ובמה שנתבאר על הפסוק "אבן ישראל")

האבנים הן אותיות דבר ה' המלוכשות בדומם, בצומח ובחי. יעקב אסף אותן והפך אותן ליו"ד אחת, "וישם מראשותיו". הסוגריים מפנים למקומות בוזהר ולדין בפסוק "אבן ישראל".

ואח"כ וישם אותה מצבה המשכת בחי' וי' שנמשך מהיו"ד והוא ענין אורייתא מח"נ ויצק עליה שמן להיות מה להלן באימה ויראה אף כאן באימה ויראה:⁷⁷

ואחר כך "וישם אותה מצבה" — המשכת בחינת וי', הנמשכת מהיו"ד. וזהו ענין "אורייתא מחכמה נפקת". "ויצק עליה שמן", כדי ש"מה להלן באימה ויראה אף כאן באימה ויראה".

המצבה היא הוי' הנמשכת מהיו"ד — התורה שיוצאת מחכמה עילאה. השמן הוא גילוי החכמה שבתורה, כדי שילמדו אותה ביראה כשל מעמד הר סיני.

(ב) ועי"ז ושבתי בשלום אל בית אבי בחי' יצחק כי אתה אבינו⁷⁸ והוא הצחוק והתענוג שיהיה לעי"ל מבירורים אלו והיינו ע"י אתכפא ואתהפכא נתברר מבחי' חר"ן ונהפך החי"ת לה"א להיות רנ"ה בחי' תענוג

ועל ידי כך "ושבתי בשלום אל בית אבי", בחינת יצחק, "כי אתה אבינו"; זהו הצחוק והתענוג שיהיו לעתיד לבוא (ב) מהבירורים האלה. כלומר, באמצעות אתכפא ואתהפכא מתבררת בחינת חרן, והחי"ת נהפכת לה"א ונעשה רנ"ה, בחינת תענוג.

התוצאה היא החזרה ל"בית אבי" — יצחק, הצחוק והתענוג העתידיים שנוצרים מהבירורים האלה: חרן (חרן) מתבררת, החי"ת שבה (ב) נהפכת לה"א, והיא נעשית רינה (רנה), תענוג.

(ועד"ז בענין יצ"מ מיצר הגרון ע"ד בחי' חרן נחר גרוני⁷⁹ כו' וימררו חיי אבותינו וכשנעשה יצ"מ הוא בחי' מצה משא"כ חמץ כענין ההפרש בין חרן לרנה):

וכיוצא בזה בענין יציאת מצרים: מיצר הגרון, על דרך בחינת חרן — "נחר גרוני" וכו', "וימררו חיי אבותינו". וכאשר נעשית (יציאת מצרים, זו בחינת מצה, שלא כמו חמץ, בדומה להבדל בין חרן לרינה).

כך גם ביציאת מצרים. מצרים נקראת מיצר הגרון, המיצר הצר שבגרון, כמו הגרון שנחר בחרן, כאשר המצרים המררו את חיי אבותינו. היציאה ממצרים היא בחינת מצה, בניגוד לחמץ, כפי שרינה נבדלת מחרן.

(ג) וגילוי ענג זה ע"י ב' בחי' שלום לרחוק ולקרוב⁸⁰ ואז שם הוי' יהיה רק בבחי' אלקי לגבי גילוי ההוא ולפיכך האבן הזאת שהיא בחי' המלי' המקבלת משם הוי' יהיה בחי' בית אלקים

גילוי התענוג הזה הוא באמצעות שתי בחינות השלום, "לרחוק ולקרוב"; ואז שם הוי' יהיה רק בבחינת אלקים ביחס לגילוי (ג) ההוא. לכן "האבן הזאת", שהיא בחינת מלכות המקבלת משם הוי', תהיה בחינת "בית אלקים".

התענוג הזה מתגלה באמצעות שני סוגי השלום, "לרחוק ולקרוב". אז הוי' יהיה כמו אלקים ביחס אליו, והאבן — מלכות המקבלת מהוי' (ג) — תהיה "בית אלקים".

(וגם יי'ל כיון דלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו ע"כ שייך בחיי זו בשם אלקים וז"ש צחוק עשה לי אלקים):⁸¹

ויש לומר גם, שכיוון שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק "כי אתה אבינו", בחינה זו שייכת לשם אלקים, וזהו "צחוק עשה לי" (אלקים).

הצעה נוספת: כיוון שישראל יאמרו בעתיד ליצחק "כי אתה אבינו", הבחינה העתידית קשורה לשם אלקים, כפי שאמרה שרה: "צחוק עשה לי אלקים".

בעבודה

אין להדחיק את מדותיו הרעות של האדם – אהבתו הבוררת לענייני העולם וכעסו – אלא להפוך אותן ולכוון אותן אל ה' לבדו. תשובה זו, הנעשית בחשכת העולם הזה, גורמת לה' תענוג שאין הצדיקים הגמורים יכולים לגרום. יש ללמוד תורה, גם בדינים הגשמיים ביותר שלה, ביראה של הר סיני, כהתגלות של חכמתו העצמית של ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע על יעקב להעלות תחילה את האבנים למדרגה הגבוהה ביותר, לפני שיוכל להמשיך לתוכן את החכמה העליונה?
2. כיצד משל הציפור המדברת מסביר מדוע עבודת התשובה גורמת למעלה תענוג גדול יותר מעבודת הצדיקים?
3. באיזה מובן האותיות "דוממות" ביחס לרעיונות שהן נושאות, ומה מלמד הדבר על היחס בין העולם לבין הדיבור האלוקי?
4. מה פירוש הדבר שבעתיד הבריאה תעבור "מיש לאין", וכיצד הדבר קשור לכך שהוי' יהיה "אלקים"?
5. כיצד שני סוגי השלום, "לרחוק ולקרוב", מקבילים למצבה ולשמן?

הערות

פסוקה 1

1 ושבתי בשלום

ההערה אומרת שהנחת המאמר בכתב ידו של אדמו"ר האמצעי נדפסה שם ונפתחת בפסוק "ועקב נדר נדר". זהו תיעוד נוסף של אותו מאמר

הערות קה"ת

הנחת כ"א אדה"א בסה"מ תקס"ח ח"ב ע' תרכו מתחיל וידר יעקב נדר (וכן הוא ההתחלה בתר"ח). עוד הנחה בסה"מ הנחות הר"פ ע' סו. באוה"ת ויצא כרך א קצג, ב מציון הצ"צ שדי"ה זה ודי"ה ששים המה הנדפס בלקו"ת שה"ש נאמרו בשבת א'. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. קיצורים באוה"ת כרך ה תתנד, ב. נדפסו במ"מ לדף כא, ד. לכללות מאמר זה ראה ד"ה ושבתי בשלום תשל"ח (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קנז). ד"ה זה תשמ"ז.

2 ושבתי בשלום

נדרו של יעקב בבית אל: אם ישוב בשלום לבית אביו, הוי' יהיה לו לאלקים. המאמר מפרש זאת כהבטחה שהוי' יהיה "אלקים" ביחס לגילוי נעלה יותר

בראשית כ"ח:21

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

בראשית כח, כא.

3 והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים

המשך הנדר: האבן שהקים כמצבה תהיה בית ה'. המאמר שואל מה מקשר בין האבן לשם הוי'

בראשית כ"ח:22

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֹשֹׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 וצריך להבין השייכות של האבן וכו'

ההערה אומרת שנוסח זה, וכן תורה חיים, מעלים כאן שאלות נוספות מעבר לשתי השאלות שבטקסט שלנו

הערות קה"ת

בסה"מ תקס"ח ובתו"ח נמצאים עוד קושיות: "אור אבא שהוא אור הראשון דאצ"י יונק מן בחי' מול השמיני דא"א והוא מול ונוצר חסד ונק' בשם מול העליון". — סה"מ תקס"ח כרך ב ע' תתקמב. וראה בלקו"ת אמור לט, א. לשון יניקה, ומהו ההגדלה. ובסה"מ תקס"ח שם.

פסוקה 2

5 ויפגע במקום

יעקב מגיע למקום, לוקח מאבניו ומניח אותן ליד ראשו לפני השינה. המאמר יפרש את האבנים כאותיות

בראשית כ"ח:11

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּקַח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night, because the sun was set; and he took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

בראשית כח, יא.

6 וישם אותה מצבה

בבוקר יעקב מקים את האבן כמצבה; המאמר יפרש זאת כהמשכת הוי"ו

בראשית כ"ח:18

וַיִּשָּׁכֶם יַעֲקֹב בִּבְקָר וַיָּקַח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאשֹׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבָּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ:

And Jacob rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil upon the top of it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

הפסוק הפותח את הפרשה. המאמר מפרש את מסעו של יעקב כהמשכת אור אלוקי מהמדרגה הגבוהה ביותר לנמוכה ביותר

בראשית כ"ח:10

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ תְּרַנָּה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 יעקב הוא בחי' יו"ד עקב

הקטע בווישב מסביר שיעקב הוא הי"ד, ראשית המחשבה, הנמשכת עד ל"יעקב", שהוא הדיבור; יעקב "מבריש מן הקצה אל הקצה", ונמצא כראש וכעקב בכל עולם לפי מידתו

הערות קה"ת

ע"ח שער סדר האצ"י פ"ב. וראה פרדס שער עה"כ ערך יעקב. וערך עקב. קהלת יעקב ערך ישראל. ובכ"מ. ראה לקמן כו, ב. כט, א. לקו"ת בלק סה, ב. ר"ה סא, ד. אוה"ת וישב תתצד, ב. תצא ע' תתעו ואילך.

פסוקה 4

באר שבע וחרן נעשות שני קצותיה של ההשתלשלות: המדרגה הגבוהה

וישע ה' אל הבל

ה' "פנה אל" הבל ואל מנחתו; המאמר רואה במילה "וישע" רמז לכך ש"ישועות" פירושן שאור ה' פונה ויורד אל מה שלמטה.

בראשית ד':4 Genesis 4:4

וְהָבֵל הֵבִיא גְמִיּוֹת מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבֵּהוּ וַיֵּשַׁע ה' אֶל־הָבֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to his offering;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, ד.

ונהר יוצא מעדן

נהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם הוא מתפצל. עדן מתפרשת כחכמה עילאה, וההתפצלות מבטאת את הנפרדות שנוצרת כירידה.

בראשית ב':10 Genesis 2:10

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

פסוקה 6

ומשם יפרד

"ומשם יפרד לארבעה ראשים"; התפצלות הנהר מתפרשת כנפרדות הנוצרת כשהאור יורד החק ממקורו.

בראשית ב':10 Genesis 2:10

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שויה הגן כו' — בהשתלשלות רבות וצמצומים רבים

גרסת כתב יד: "בהשתלשלות וצמצומים רבים", במקום "בהשתלשלות רבות וצמצומים רבים".

הערת קה"ת

בבוכ 1824: בהשתלשלות וצמצומים רבים.

פסוקה 7

כמ"ש בס"י שני אבנים

שגם הוא מסתמך על, (29a) ההערה מפנה למאמר חנוכה בתורה אור הקטע הזה מספר יצירה; הקטע המצוטט שם פותח במילים "נרות חנוכה"

הערת קה"ת

פ"ד מט"ז עפ"י נוסח האר"ז. ראה לקמן כט, א. לקו"ת במדבר ח, ב.

בדבר ה' שמים נעשו

"בדבר ה' שמים נעשו": הבריאה נעשית כאמצעות הדיבור האלוקי, ולכן "ח"אבנים" מצויות גם למעלה, כאותיות הבריאה.

תהילים ל"ג:6 Psalms 33:6

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְּכָאם:

ביותר והמדרגה הנמוכה ביותר.

בראשית כ"ח:10 Genesis 28:10

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ תְּרַנָּה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

10 צוה ישועות יעקב

המשורר מבקש מה' לצוות את ישועות יעקב; המאמר דורש "ישועות" כ-370 האורות העליונים שיעקב ממשיך למטה.

תהילים מ"ד:5 Psalms 44:5

אַתָּה־הוּא מֶלֶכִּי אֱלֹקִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב:

Thou art my King, O G-d; command the salvation of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מד, ה. "ע' לקו"ת פ' חקת ד"ה על כן יאמרו המושלים שם בהביאור ס"ז א" — הג"ה בגיליון תר"א. קטע מכאן בד"ה לא תלבש שעטנז בסה"מ תרל"ב כרך ב ע' תסד עם הוספות.

11 ש"ע נהורין עילאין

הזהר מדבר על 370 האורות; הערת קה"ת מציינת אותו כמקור למושג

זח"א ד, 4b Zohar I, 4b

הערת קה"ת

ראה ד"ה ושבתי בשלום — תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קס) הערה 44 שבתר"ח כאן (והוא הנקי ש"ע נהורין כמ"ש בזהר). ובתר"א [כאן] ישועות הם ש"ע נהורין עילאין (וראה בארוכה בהגהות לתר"א שם — באוה"ת פרשתנו קצב סע"א ואילך). ובאגה"ק ס"ג (קד, סע"ב): ישיעות הוא מלשון וישע . . . דש"ע נהורין שבוה"ק (ראה זח"א ד, ב. ח"ג קלג, סע"ב. ע"ה שער טו (שער הזיווגים) פ"ב ואילך. ועוד).

12 ש"ע נהורין עילאין

גם אידרא רבא מדברת על 370 האורות; הערת קה"ת מביאה אותה כמקור למושג.

ספר הזהר, האדרא רבא ט"ו:קל"ד-17:147-15:134 Zohar, Idra Rabba 15:134-17:147-15:134

י"ז:קמ"ז

13 ש"ע נהורין עילאין

עץ חיים, שער הזיווגים, מובא בהערת קה"ת כמקור לעניין 370 האורות ולמקומם בשיטת האר"י.

עץ חיים ט"ו:ב'2 Sefer Etz Chaim 15:2

... ש"ע ע"ה והכתר לבדו הכולל כולם הוא ש"ע נמצא כי בפן א' יש ט"ס כל א' כלולה מן המ"א הם ש"ע נהורין וכן בפן הבי ש"ע נהורין ממ"א אותיות הוי"ה הבי כנ"ל. גם נתבאר שם כי במצב דא"א מתלבש הדעת דעתיק (צ"ל דא"א) ובתוכו מתלבש היסוד דעתיקא וגם מזה המצב יורד הארה עד או"א כדי שזיווגו כי הרי הוא נמשך מבחי' יסוד ודעת שהם בחי' זוג ושם נתבאר איך יורדים אורות אלו עד הגרון דא"א ושם נעשה הזווג מהחיק והגרון ונעשה בחינות אחע"ה שבגרון שהוא בחינת שם ס"ג ואהי"ה ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

פסוק 8

מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים": יש להבין שכל עולם, רבים ככל שיהיו, חי ממלכות ה'.

תהילים קמ"ה:ג13:145 Psalms

מלכותך מלכות כל־עלמים וממשלתך בכל־דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

היש מספר לגדודיו

בלדד שואל: "היש מספר לגדודיו?" המאמר משתמש בפסוק כדי לציין את ריבוי העולמות והצבאות שאין לו שיעור.

איוב כ"ה:ג25:3 Job

היש מספר לגדודיו ועל־מי לא־יקום אורו:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

איוב כה, ג. ראה בסה"מ תרל"ה כרך א ע' ג.

פסוק 9

וכמארו"ל

נוסח אחר בכתב־יד: "כמו שכתוב בזהר" במקום "וכמאמר רז"ל"; הערת ב.קה"ת מזהה את המקור בהקדמת תיקוני זהר, 12

הערת קה"ת

בכרך 1824: וכמ"ש בזהר. — ת"ז בהקדמה יב, ב.

אות הוא בצבאות שלו

בגמרא דורשים "צבאות" כ"אות הוא בצבאות שלו". המאמר מבין את המילה "אות" גם במשמעות של אות: הצבאות מקבלים את חיותם מאות אחת.

חגיגה ט"ז Chagigah 16a

הערת קה"ת

חגיגה טז, א. (ראה שם ע"י, ובחדא"ג).

אות הוא בצבאות שלו

על פי הערת קה"ת, כתב־יד בוך 1824 מייחס את האמירה לזהר, כלומר להקדמת תיקוני זהר.

תיקוני זהר י"ב בבTikkunei Zohar 12b

אלף אלפין ישמשונה

חזון דניאל על אלפים רבים המשרתים לפני ה'; הוא מראה את ריבוי

הצבאות, שאף על פי כן מקבלים את חיותם מאות אחת בלבד.

דניאל ז':10 Daniel 7:10

נהר דִּי־נור נִגַּד וְנָפַק מִן־קִדְמוֹהִי אֶלְף אֶלְפִין יִשְׁמְשֻׁנָּה וְרְבֹו רִבְבֹון קִדְמוֹהִי יְקוֹמוּ דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דניאל ז, י.

היש מספר לגדודיו

הפסוק מובא שוב כדי לציין את ריבוי הצבאות שאין לו שיעור.

איוב כ"ה:ג25:3 Job

היש מספר לגדודיו ועל־מי לא־יקום אורו:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

קדוש ה' צבאות

קריאתם של המלאכים "קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות"; השם צבאות הוא נקודת המוצא לדרשת חז"ל.

ישעיהו ו':ג3:6 Isaiah

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צָבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישע"י ו, ג.

פסוק 10

השתלשלות כל העולמות . . צירופי האותיות שבבחי דבר ה'

שער היחוד והאמונה מסביר בהרחבה כיצד כל נכרא מתהווה באמצעות צירופים וחילופים של אותיות הדיבור האלוקי, הרעיון המובא כאן

הערת קה"ת

ראה תניא ח"ב פ'

ויקח מאבני המקום

האבנים שלקח יעקב מתפרשות כאותיות הרבות של הבריא

בראשית כ"ח:11 Genesis 28:11

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלְךָן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׁם מִנְרָאשְׁתּוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night, because the sun was set; and he took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 11

30

לך הי הגדולה

ברכת דוד מונה את הגדולה, הגבורה, התפארת, הנצח וההוד, שהקבלה מזהה עם הספירות; כאן הפסוק מראה את הספירות כפי שהן אחד עם ה'.

I Chronicles 29:11 כ"ט:י"א

לך הי הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כפי כל בשמים ובארץ לך הי הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

פסוק 12

31

ואות הה"א

ההערה מציינת שהקטע הזה על האות ה"א חסר בתמליל של המאמר שבהנחות הר"פ.

הערת קה"ת

ענין זה ליתא בהנחת הר"פ.

פסוק 13

32

וישם אותה מצבה

יעקב מציב את האבן כמצבה; המצבה הזקופה נקראת כאן בצורת קו הוי' האנכי.

Genesis 28:18 כ"ח:י"ח

וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר ישם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה:

And Jacob rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil upon the top of it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33

אות הוא"ו שעל ראשו נקודת הוי"ד

ההערה מפנה למאמר על וירא בענין צורת הוי', שנקודת הוי' בראשה; בקטע המצוטט מוסבר כיצד חכמה, בחינת ראייה, נמשכת מלמעלה למטה, ואילו בינה, בחינת שמיעה, עולה מלמטה למעלה.

הערת קה"ת

ראה לעיל טו, ד. לקו"ת תצא כט, ג.

פסוק 14

34

ויצק שמן על ראשה

יעקב יצק שמן על ראש המצבה; הדבר נקרא כאן כיציקת חכמה עילאה. לתוך התורה והמצוות.

Genesis 28:18 כ"ח:י"ח

וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר ישם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה:

And Jacob rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and

poured oil upon the top of it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, יח. באוה"ת פי ויקהל עי' ביקד: "ור"ל שאין תכלית המכוון להיות העלאה שזהו ענין וישם אותה מצבה, כ"א להיות המשכה, וזהו ויצק שמן כו" עכ"ל.

35

פי שמן הוא בחי' חכמה עילאה

הגמרא אומרת שבתקוע, מקום שהיו רגילים בו בשמן זית, הייתה חכמה מצויה; הערת קה"ת מביאה זאת לקשר שבין שמן לחכמה.

Menachot 85b:13-14 י"ד-י"ג

גמי (שמואל ב יד, ב) וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן: תנו רבנן (דברים לג, כד) וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושר שמן כמעין אמרו פעם אחת נצרכו להן אנשי לודקיא בשמן מינו להן פולמוסטוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה ריבוא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מאו"א בערכו. ראה מנחות פה, ב: שמתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן.

36

שמן משחת קודש

שמן המשחה שימש לקידוש המשכן וכליו; כאן הוא ממחיש את השמן כסמל לחכמה עילאה.

Exodus 30:25 כ"ה:י"ח

ועשית אתו שמן משחת קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קדש יהיה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, כה.

פסוק 15

37

וכמארו"ל מה להלן באימה וביראה

הגמרא לומדת שיש ללמוד תורה באימה וביראה כפי שהיה בסיני. המאמר מפרש שהכוונה היא שהתגלות חכמה עילאה שבסיני נוכחת גם בלימוד התורה כיום.

Berakhot 22a:4 א"ד:ד

דתנא: "והודעתם לבניך ולבני בניך", וכתוב פתריה "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", מה להלן באימה וביראה ובקרת ובזיע. אף כאן באימה וביראה ובקרת ובזיע.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

שלעתידי לבוא יאמרו זאת בני ישראל ליצחק

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי אֲבִרְהָם לֹא יָדְעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיָרְנוּ אֶתָּה ה' אָבִינוּ
גִּאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סג, טז.

פסקה 18

צחק עשה לי

דברי שרה בלית צחק: "צחוק עשה לי; כל השומע יצחק לי". השם יצחק
נדרש כצחוק ותענוג בלשון עתיד

בראשית כ"א:6 Genesis 21:6

וְתֹאמַר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כִּלְהִשְׁמֹעַ יִצְחָק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כא, ו.

45

לשון עתיד שיתגלה בחיי התענוג העליון

בכי תשא מציין הצמח צדק שהדבר טעון עיון, שהרי נאמר שהגאולה
השלישית תבוא בזכות יעקב, ואילו כאן היא נקשרת ליצחק

הערת קה"ת

ע' אוה"ת ויחי שצט, ב. וראה באוה"ת פ' כי תשא ע' איתתפז שצ"ע שהרי
גאולה שלישית בזכות יעקב, וכאן כי שבזכות יצחק ע"ש. בד"ה כל שמעשיו
מרוכזין תרניג ע' ריו: "מבואר בת"א פ' ויצא דהוא בחי צחוק ותענוג עליון
שיתגלו לע"ל, וכמארו"ל במד"ר ר"פ אחרי, שמח אינו אומר אלא ישמח ה'
במעשיו עתיד הקב"ה לשמח במעשיהו של צדיקים. שלע"ל דוקא יהי גילוי
השמחה מבחי' הבירורים דעכשיו בבחי' אתכפא ואתהפכא". ע"ש.

19 פסקה

46

צפור המדברת

משל הציפור המדברת מופיע שם, והמאמר שלנו מתבסס עליו

הערת קה"ת

או"ת להח"מ (הוצאת קה"ת) פג, א. פו, ד. ועוד. ראה לקמן כה, ד. לקו"ת
במדבר יט, ד. שלח מח, ד. שה"ש לו, א. תו"ח תולדות קנב, א. ויצא קסו,
א. וישלח קצ, ג. שער האמונה עט, א. סה"מ תרכ"ז ע' שצ. סה"מ תער"ב
ח"ב ע' תתקס. סה"מ תרמ"ג ע' קלג.

20 פסקה

47

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

חרן, יעד מסעו של יעקב, מסמל את העולם הנמוך והנפרד ביותר

בראשית כ"ח:10 Genesis 28:10

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ברכות כב, א. נתבאר בבונה ירושלים ס" קו. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שו.
וראה לקמן מ, ד. סו, ב. לקו"ת נשא כב, ג. אוה"ת מטות ע' אירפה. ד"ה
אשר ברא תשל"ט. כל הענין ליתא בהנחת הר"פ.

38

ואשים דברי בפיו

"ואשים דברי בפיו": דברי התורה שאדם אומר הם דברי ה' עצמו, כפי
שהיה בסני

ישעיהו נ"א:ט"ז Isaiah 51:16

וְאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִי וּבִצֵּל יָדִי כִסִּיתִיהָ לְנֹטֵעַ שְׁמִים וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר
לְצִיּוֹן עֲמִי־אֶתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

39

אנכי ה' אליך

הדיבר הראשון מעשרת הדיברות, שנשמע ישירות מפי ה' בסני; הוא
דוגמה להתגלות מלאה

שמות כ"ב:2 Exodus 20:2

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 פסקה

40

וירימה מצבה

כשיעקב כרת ברית עם לבן, הוא לקח אבן והרים אותה כמצבה. המאמר
מדויק בלשון "וירימה" ומראה שהיה צורך להעלות תחילה את המצבה

בראשית ל"א:45 Genesis 31:45

וַיָּקָח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצְבָּה:

And Jacob took a stone, and set it up for a pillar.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לא, מה.

41

נעוץ סופן בתחלתן . . כידוע

דיון נוסף בעיקרון שסופן נעוץ בתחלתן

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ואתחנן ע' פט. וראה לעיל א, ב.

17 פסקה

42

כי הנה אבי

דיון נוסף בפירוש "אבי" כיצחק ובאמירה העתידית "כי אתה אבינו"

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תרומה ע' איתקכו. וראה גם באוה"ת כי תשא ע' איתתפז.

43

כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו". המאמר מביא את פירוש חז"ל

48 נחר גרוני

"נלאיתי קראי נחר גרוני". המאמר קושר בין "נחר" לחרון: הקול האלקי "התייבש" והוסתר.

תהילים ס"ט:ד: Psalms 69:4

יגעתי בקראי נחר גרוני פלו עיני מיחל לאלקי:

I am weary of my crying; my throat is dried; Mine eyes fail while I wait for my G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סט, ד. רש"י פי' נחר יבש. וראה כאבן עזרא ובמצודת ציון שם. ראה לקו"ת להארי"ל פי' וישב. אוה"ת וארא עי' קעח.

49 נחר גרוני

רש"י מפרש "נחר" כ"יבש"; הערת קה"ת מצטטת אותו, וכן את אבן עזרא ומצודת ציון שם.

Rashi on Psalms 69:4: רש"י על תהילים ס"ט:ד:

נחר. יבש כמו (איוב ל:לי) חרה מני חורב: כלו עיני. כל תוחלת ממושכה קרויה כליון עינים כמו (דברים כ"ח:לי"ב) וכלות אליהם כל היום, מכלות עינים (ויקרא כ"ו:ט"ז) ועיני רשעים תכלינה (איוב י"א:כ'):

has become parched Heb. נחר, dry, as (Job 30:30): "are burned (חרה) with heat." my eyes fail Any drawn-out hope is called "failure of the eyes," as (Deut. 28:32): "and pine after them all day". [Similarly] (Lev. 26:16): "that cause the eyes to pine away"; (Job 11:20), "and the eyes of the wicked will pine away."

On Your Way (Public Domain) • The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

50 שנק' בחי' גרון שהוא קול כנודע

ההערה מצטטת זאת כמקור לכך שהגרון הוא בחינת קול.

הערת קה"ת

ראה ביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תשסז.

51 נאלמתי דומי'

"נאלמתי דומי'": הקול האלקי מוסתר בעולם הפירוד

Psalms 39:3: תהילים ל"ט:ג:

נְאֻלְמַתִּי דוּמִיָּה הִחֲשִׁיתִי מְטוֹב וְכָאֲבִי נִעְכָּר:

I was dumb with silence; I held my peace, had no comfort; and my pain was held in check.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לט, ג.

פסקה 21

52 במקום שבעלי תשובה עומדין

הגמרא אומרת שבעלי תשובה עומדים במקום שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בו. המאמר מסביר זאת באמצעות התענוג שנגרם מהפיכת החושך.

Berakhot 34b:22-23: ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג:

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקָרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהָדָר "לְקָרוֹב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֵה: מֵאֵי "לְרַחוּק" —

שְׁהִיָּה רְחוּק מְדַבֵּר עֲבִירָה מְעִיקְרָא. וּמֵאֵי "קָרוֹב" — שְׁהִיָּה קָרוֹב לְדַבֵּר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשְׁתָּא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and what ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בספר המאמרים תש"ט ע' 183.

53 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

54 יפה שעה אחת בתשובה

המשנה אומרת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא.

Pirkei Avot 4:17: משנה אבות ד:י"ז

הוא הִיָּה אוֹמֵר, יִפֶּה שָׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָזֶה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הָזֶה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

55 כמ"ש בזהר פ' פנחס

ההערה אומרת שמנקודה זו ואילך, תמליל ההנחות של הר"פ מביא את המאמר בקיצור בלבד.

הערת קה"ת

רנא, ב ואילך. מכאן ואילך בהנחת הר"פ בקיצור.

56 גער ח"ת קנה

"גער חית קנה"; הווהר מפרש את "חית" כאות ח"ת

Psalms 68:31: תהילים ס"ח:ל"א

גֵּעַר חֵית קָנָה עֲדַת אֲבִירִים בְּעִגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס בְּרַצִּי"כָּסָף בְּזֶר עַמִּים קְרָבוֹת יִחְפְּצוּ:

Rebuke the wild beast of the reeds, The multitude of the bulls, with the calves of the peoples, Every one submitting himself with pieces of silver; He hath scattered the peoples that delight in war!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 באבוד רשעים רנה

"באבוד רשעים רנה": רנה באה כאשר הרע נהפך

משלי י"א: Proverbs 11:10

בְּטוֹב צִדִּיקִים תַּעֲלֶז קְרִיָּה וּבְאָבֹד רָשָׁעִים רִנָּה:

When it goeth well with the righteous, the city rejoiceth; And when the wicked perish, there is joy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

משלי יא, י.

58 (וזהו . . לעמוד)

ההערה אומרת שסוגריים אלה מופיעים גם בכתב היד של מאמרי אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

מוסגר זה נמצא גם בכת"י מאמרי אדה"י. הענין נמצא בהנחות הר"פ, אבל שם בלי מוסגר.

פסקה 22

59 ואת רוח הטומאה אעביר

ה' מבטיח להעביר מן הארץ את רוח הטומאה; אז לא יישאר דבר לבשר

זכריה י"ג:ב' Zechariah 13:2

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמָר ה' צָבָאוֹת אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

זכריה יג, ב. ראה לקו"ת שה"ש לה, ד. וראה גם בשלח ב, א.

60 בחריש ובקציר תשובות . . כמ"ש במ"א

"בחריש ובקציר תשובות"; הפסוק מתפרש כסיום עבודת הבריורים לעתיד

שמות ל"ד:כ"א Exodus 34:21

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בְּחֶרֶשׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת:

Six days thou shalt work, but on the seventh day thou shalt rest; in plowing time and in harvest thou shalt rest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

שמות לד, כא. ראה לקו"ת שה"ש לה, ד. בשלח ב, א.

פסקה 24

61 ושבתי כו' אל בית אבי

חזרת יעקב לבית אביו מתפרשת כחזרה מחזן לרנה, התענוג של יצחק

בראשית כ"ח:21 Genesis 28:21

וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 25

62 עושה שלום במרומיו

"עושה שלום במרומיו": ה' מאחד כוחות שמימיים מנוגדים. המאמר נעזר

בפסוק כדי להגדיר שלום כחיבור של הפכים

איוב כ"ה:2 Job 25:2

הַמִּשָּׁל וּפָחַד עָמוּ עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

איוב כה, ב.

63

שמיכאל שר של מים

המדרש אומר שמיכאל הוא של מים וגבריאל של אש, והם אינם מוזיקים זה לזה, מפני שה' עושה שלום ביניהם

במדבר רבה י"ב:ח' Bamidbar Rabbah 12:8

הערת קה"ת

במד"ר יב, ח. ראה לקמן סו, א.

פסקה 26

64

שלום שלום לרחוק ולקרוב

"שלום שלום לרחוק ולקרוב"; המילה הכפולה מתפרשת כשני סוגי שלום — העלאה והמסכה

ישעיהו נ"ז:19 Isaiah 57:19

בּוֹרָא נִיב שְׁפִתַּיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְרָחוֹק וְלִקְרוֹב אָמַר הָרָאָתִיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near, Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will heal him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישע"י נז, יט.

65

כ' בחי' שלום

ההערה מציינת פסוק זה כמקור לשתי בחינות השלום הנידונות כאן

הערת קה"ת

ראה ד"ה פדה בשלום תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' יא) הערה 96.

פסקה 27

66

שו"ה בעולמות — ואזי אשוב אל

נוסח אחר בכתב יד: "אזי יבוא אלי' במקום" אזי אשוב אלי'

הערת קה"ת

בבוכ' 1824: ואזי אזי יבא אל.

67

וכחשכה כאורה

"כחשכה כאורה" לפני ה'; ביחס לעצמותו אין הבדל בין המדרגות שבהשתלשלות העולמות

תהילים קל"ט:12 Psalms 139:12

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁךְ מִמֶּךָ וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ניחר גרוני, נאלמתי דומי וכשמברר שם נעשה רנה בחי יצחק. (ג) ועלי והמשכה זו ע"י בחי שלום ואז יהי הוי' נחשב בבחי אלקים והאבן והאותיות יהיו כלים שיהי בהן גילוי שם הוי' שנקי אז אלקים, ועוד יהי עליו אחר עליו בחי עשר אעשרנו עד שיגיע לבחי לך ממש.

וישם מראשותיו

74

יעקב מניח את האבנים מראשותיו; הסיכום מפרש זאת כאיסוף האותיות ליו"ד אחת.

בראשית כ"ח:11

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשֹּׁמֶשׁ וַיָּקַח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מִן־רָאשָׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night, because the sun was set; and he took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובמ"ש ע"פ אבן ישראל

75

ההערה אומרת שהביאור על "אבן ישראל" שאליו מתייחסים כאן נמצא באור התורה על בראשית

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית.

אבן ישראל

76

"משם רועה אבן ישראל"; הסוגריים מפנים למה שנתבאר במקום אחר על פסוק זה.

בראשית מ"ט:24

וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קֶשֶׁתוֹ וַיִּפּוֹזוּ זְרָעֵי יָדָיו מִיָּדֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשֹּׁם רֶעֶה אָבֶן יִשְׂרָאֵל:

But his bow abode firm, And the arms of his hands were made supple, By the hands of the Mighty One of Jacob, From thence, from the Shepherd, the Stone of Israel,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מה להלן באימה ויראה אף כאן באימה ויראה

77

הוראת התלמוד שיש ללמוד תורה באימה כשל מעמד הר סיני, כפי שהיא מסוכמת כאן.

ברכות כ"ב א:ד'22a

דַּתְנֵא: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ", וְכָתִיב בְּתֹרַיָה "יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחוֹרֵב", מֶה לְהֵלֵן בְּאִימָה וּבְיִרְאָה וּבְרִתָּת וּבְזִיעַ. אֵף כֵּאֵן בְּאִימָה וּבְיִרְאָה וּבְרִתָּת וּבְזִיעַ.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוק 28

כי שמש ומגן הוי' אלקים

"כי שמש ומגן הוי' אלקים": הוי' הוא כשמש, ואלקים הוא כמגן המכסה אותה.

תהילים פ"ד:12

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמִגָּן הִ' אֱלֹקִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן הִ' לֹא יִמְנַע־טוֹב לַהֲלָכִים בְּתַמִּימִם:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב.

בחי נרתק לשם הוי'

69

ההערה מציינת זאת כמקור לרעיון שאלקים הוא נרתק לשם הוי'

הערת קה"ת

ראה ד"ה קדושים תהיו תרנ"ז אות ג.

שו"ה ממש — ואז והיה

70

נוסח אחר בכתב יד: "אזי יהיה" במקום "והיה"

הערת קה"ת

בכרך 1824: ואזי אז יהי.

פסוק 29

אבל לעתיד . . בחי שם הוי"ה יהי אז בחי אלקים

71

לנוסח שונה של הרעיון הזה dההערה מביאה שם את תורה חיים 26

הערת קה"ת

ראה ד"ה ושבתי בשלום תשל"ח (סה"מ מלוטט ח"ב ע' קעז) הערה 205 שמוציין לתו"ח כו, ד ושם: "שהוי' יהי בגילוי כמו שם אלקים".

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה

72

האבן שעליה הוקמה המצבה תהיה לבית אלקים; המאמר מפרש זאת כך שהעולם התחתון נעשה כלי להוי'

בראשית כ"ח:22

וְהָאֲבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבָּה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֹשֶׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 30

קיצור

73

ההערה אומרת שהסיכום אינו מופיע בכתב היד הזה

הערת קה"ת

בכרך 1824 ליתא. באוה"ת כרך ה תתנד, ב קיצורים אחרים: קיצור. (א) פ"י צוה ישועות יעקב המשכ" ש"ע נהורין שלמעלה מהשתלשלות ע"י ויקח מאבני המקום והעלה אותן לבחי סוכ"ע ע"י הי"ד הנ"ל כלי הביטול, ואח"כ ושוי יתי קמא שהוא כמ"ש קמה אלומתי וגם נצבה עלי אחר עלי לבחי י"ג ת"ד שהן בחי יודיין ווי"ן וכ"ז העלא. (ב) ואח"כ בחי המשכה ויצוק שמן להיות מה להלן כו, וכ"ז ביציאה מבאר שבע לבחי חרן בחי נפרדים

78 כי אתה אבינו

מה שישאל יאמרו ליצחק בעתיד

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יָדְעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֶתָּה ה' אָבִינוּ
גִּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and
Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our
Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 נחר גרוני

הגרון שנחר, הקשור לחרן וכאן גם למיצר של מצרים

תהילים ס"ט:ד Psalms 69:4

נִגְעַתִּי בִקְרָאִי נָחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מִיַּחַל לְאֱלֹקִי:

I am weary of my crying; my throat is dried; Mine eyes fail
while I wait for my G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 לרחוק ולקרוב

שני סוגי השלום, לרחוק ולקרוב

ישעיהו נ"ז:ט"ט Isaiah 57:19

בּוֹרָא נֵיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרָחוֹק וְלִקְרוֹב אָמַר
וּרְפָאתֵיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near,
Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will
heal him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 צחוק עשה לי אלקים

דברי שרה, הקושרים בין צחוק, יצחק, ושם אלקים

בראשית כ"א:ו' Genesis 21:6

וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כְּלִי־הַשִּׂמְעַ יְצַחֵק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one
that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); On Your Way (Public Domain); The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayeitzei/1/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק